

Bert Westenberg <westenbergbert@gmail.com>

SV: Svensk Dykerihistoria

1 meddelande

Kent Forsén <kforsen@telia.com>

31 januari 2021 23:51

Till: Staffan von Arbin <staffan.arbin@gmail.com>

Kopia: Pär Svensson <parsvmail@gmail.com>, Örnhagen Hans <hans@ornhagen.se>, info@sdhf.se

Hej igen Staffan !

Dykerihistoria är mycket intressant, särskilt mot bakgrund av att vi själva haft förmånen att få uppleva en del av den.

Du har sannolikt rätt när det gäller den för de flesta okände Arnold Berggren.

De jag personligen lärde känna var först Dennis Österlund, när Röda Havsgänget förberedde sig för expeditionen och testade utrustning på gamla "Ägget" 1954-55 och senare Ingvar Elfström på Valhallabadet 1957-58. Det var Ingvar som lärde mig att dyka med luftapparat 1958, till Dennis förargelse eftersom han ville att alla skulle gå hans organiserade kurser.... Tog dock formellt sportdykarcertifikat 10 år senare:

Tror inte att nuvarande personal på Poseidon har hela historien klar för sig. Vid tillfälle fick några anställda frågan "vem var Ingvar Elfström" och det kunde man inte svara på. Skrämmande kan tyckas !

Det Poseidon gjort sig mest kända för torde vara dels munstycksregulatorn Poseidon Junior och dess efterföljare, dels konstantvolymdräkten Unisuit. Båda produkterna blev mycket framgångsrika exportartiklar. Numera tycks Poseidon

vara mest aktiva med sin andningsapparat av typ rebreather.

Ingvar, Dennis och undertecknad 1959, med Karlsson, jag och Rolf Tistrand. Hade förmånen att tidigt få testa Unisuiten. Fr v: Ingvar Elfström, Curt

det första serietillverkade exemplaret av

Poseidon Junior. Exemplaret lär idag finnas kvar hos Poseidon.

Redan 1960 fick Poseidon Junior goda vitsord av Flyg- och Navalmedicinska

Nämnden i Stockholm. Junioren ersattes 1961 av Poseidon Cyklon. Du nämner

Tommie Hjälmner - Dennis var inte hans favorit.

Åtminstone tidigare fanns det de som förväxlade Dykarklubben Poseidon med företaget Poseidon.

Till historien hör att Poseidon dykarklubb under ett par år utan framgång letade efter vraket av det danska regalskeppet Santa Sofia (även kallat Stora Sofia),

söder om Buskären utanför Göteborg. Klubben hade fått uppgift av en lots på Vinga om var vraket skulle finnas. Men där fanns det inte. Inte heller de uppgifter

om vraket som fanns på Sjöfartsmuseet i Göteborg var korrekta.

Dennis Österlund, som då var medlem i Västkustens Dykarklubb, var dock ute och letade efter samma vrak med hjälp av en fiskare på Styrö och var den

sportdykare som först lyckades lokalisera vraket 1960. Man lyckades bärga två bronskanoner och i samband med detta projekt uppstod ett visst meningsutbyte

mellan Dennis och dykarklubben Poseidon vilket fick medialt intresse. Scott Grindahl som var ordförande i Poseidon m fl blev inte överlyckliga över att Dennis

på egen hand dykt på och hittat det vrak man letat efter. Santa Sofia fridlystes 1961. Om jag inte missminner mig deponerades bronskanonerna till Sjöfartsmuseet

och den ena skänktes senare till Danmark.

Aqua-Sport startade praktiskt 1958 som den första svenska dykbutiken med fokus på sportdykning.

Agenturfirman Naval & Co i Stockholm var tidigt ute och fanns i slutet av 1950-talet. I sin annonsering vände man sig till "sportdykare och grodmän".

Naval representerade i första hand den utrustning som det italienska företaget Pirelli tillverkade, särskilt deras gummidräkter. Precis som Du påpekar

var Naval mest inriktade på yrkesdykning inledningsvis. När man senare anade att marknaden för sportdykning skulle bli attraktiv startade man utbildning

även för sportdykare och sålde utrustning som levererats av Aqua-Sport. Andra dykfirmor startade under 1960-talet och utrustning från Pirelli såldes senare

av flera företag. Någon hävdade att Sveriges första dykbutik hette "Stockholms Grodmansskola". Såvitt jag kommer ihåg sålde man där bl a utrustning som

kom från Aqua-Sport och tillverkats av Poseidon. Detta borde gå att bekräfta.

Den första butiken Aqua-Sport på Odinsgatan i Göteborg, ursprungligen ett garage:

Närvarade själv vid två möten i Göteborg som arrangerades av AGA.

AGA var framgångsrika hos marinen, för brandkåren och vid räddningsdykning. Sportdykarna lyckades man dock inte erövra med få undantag.

Helmask var på den tiden inte tradition för sportdykare. När AGA Divator Marin ("handduschen") senare kom lyckades man dock erövra en del

av sportdykarmarknaden. Intrycket var dock att AGA aldrig helhjärtat satsat på sportdykningen. Har Du annan information ?

Du har rätt - när Åke Follin omnämns bör även påpekas att det var han som konstruerade de flesta uv-fodral till de kameror som användes under

Expedition Röda Havet.

Fr v: Hasse Salén och Åke Follin beundrar
uv-foto- och filmutrustning som användes
under expeditionen.

Slutligen en fråga.

Året efter att Röda havsgänget kommit hem, var Valhallabadet i Göteborg färdigt att tas i bruk. Före resan höll man till i gamla Ägget, men 1956 var det stor

konkurrens om träningstider i det nya badet. Bl a ville Dennis ha tid för sina dykarkurser och även övriga sportdykare ville ha egen tid för sim- och dykträning.

Dock var den intendent som var chef för det nya badet inte helt förtjust i att släppa in ett kommersiellt företag i det kommunala badet och SSDF hade då ingen

representation i Göteborg värd namnet. Det var motigt för dykarna att få träningstid på badet.

Endast ett fåtal personer känner till den stora roll Stig Danielsson spelade för att både Dennis och sportdykarna fick träningstid på Valhallabadet.

Stig ansvarade för idrottsverksamheten i Handelsflottans välfärdsråd och hade rederierna och därmed inflytelserika personer i Göteborg bakom sig. När Stig

önskade att de sjömän från hela världen som han engagerade i olika idrotter även skulle få chans att lära sig att dyka och därmed ville starta dykarkurser på

Valhallabadet, fick intendenten ge med sig och vi fick alla tillträde till badet. Stig Danielsson, tidigare känd som idrottsman, kom inte minst genom sina kurser

att bli en dykprofil, men genom sin insats för att dykare skulle få träna på Valhallabadet, där många dykare under några decennier tog sina första fentag, kan

även Stig ses som en pusselbit i den mångfacetterade dykhistorien. Är Du intresserad av en berättelse om Stig i Signallinan ?

**Renströmska Bad- och Tvättanstalten.
Stig Danielsson.**

**Idag Hagabadet.
Valhallabadet 1959.**

Vi hörs, ha en riktigt bra dag / Kent.

Från: Staffan von Arbin [mailto:staffan.arbin@gmail.com]

Skickat: den 29 januari 2021 09:47

Till: Kent Forsén

Kopia: Pär Svensson; Örnhagen Hans; info@sdhf.se

Ämne: Re: Svensk Dykerihistoria

Några kommentarer till Kents kommentarer:

Aqua-Sport - Arnold Berggren startade som sagt Dyksport med Ingvar Elfström 1958, när Dyksport gick ihop med Aqua-Sport 1959 var han med som delägare. I annonser från den tiden så heter firman "Aqua-Sport Dennis Österlund & Co.". 1960 lämnade han Aqua-Sport, vars formella namn då i stället blev "Aqua-Sport Dennis Österlund & Ingvar Elfström". Dennis och Ingvar var därefter enda ägare fram till dess att Dennis lämnade i början av 1980-talet (från 1972 och några år framåt var det väl iofs i princip banken som ägde företaget). Det är lite intressant hur senare tides Poseidon velat vinkla det till att man hela tiden varit ett familjeföretag. Familjeägt blev det ju först efter det att Dennis lämnat. Dennis Österlund är oftast helt utelämnad i Poseidons egen moderna historieskrivning. Tror att det är ett arv sedan tidigare VD:n Tommie Hjälmnars (Ingvars "styvson") dagar.

Tveksam till att Aqua-Sport var Sveriges första dykbutik. Undrar om inte Navál var först i Stockholm (som i och för sig i första hand riktade sig mot kommersiell lättdykning, åtminstone från början)? Kanske i så fall att man skriver att Aqua-Sport var landets första "sportdykarbutik" eller "dykbutik riktad till sportdykare".

AGA:s "handdusch" kom väl runt 1961 om jag minns rätt. Redan 1948 lanserades dock tesilen som primärt var avsedd för helmaskmontering, dvs. det var ingen "munstycksregulator" (även om man även tillhandahöll ett bitmunstycke som alternativ). Däremot var det ju en "enslangregulator". Så Poseidons egna påståenden om att man var först i världen stämmer oavsett inte. Möjligen hade man inte full koll på utvecklingen i Australien och USA, men AGA var man ju väl bekant med.

Rolf Hamilton och inget annat, givetvis....!!!

Åke Follin - nämnas bör väl i så fall att han även tillverkade undervattensfodralen till merparten av den stillbilds- och filmkamerautrustning som användes på expeditionen.

Mvh Staffan

Den tors 28 jan. 2021 kl 18:19 skrev Kent Forsén <kforsen@telia.com>:

Bästa vänner !

Imponerad av Staffans uttömmande genomgång. Har endast några funderingar att bidra med.

Infogat dessa i **rött nedan.**

Vill samtidigt framföra att det jobb som Pelle lägger ner på Svensk Dykhistoria är berömvärt !

Ha en fortsatt bra dag / Kent.

Från: Pär Svensson [mailto:parsvmail@gmail.com]

Skickat: den 28 januari 2021 14:59

Till: Staffan von Arbin

Kopia: Örnhagen Hans; info@sdhf.se

Ämne: Re: Svensk Dykerihistoria

Glömde, beträffande bildrättigheter, jag har inte tagit bilder från några sidor som skrivit ut att de har copyright, men det kan ju trots det finnas någon som har det längre bak. Därav "brasklappen" i "Dykningens Historia". Borde nog införa den i "Svensk Dykhistoria" också. Vad det gäller referenser har jag gjort sökning på nätet och tagit de första som innehållit den information jag velat förmedla, men naturligtvis är, inte minst ur copyright synpunkt, en länk till Signallinan säkrare. Beträffande foto har en del tagits från Signallinan. fotografens namn framgår tyvärr sällan på de foto jag använt. Jag har antagit att det varit helt ok att kopiera foton från Signallinan. /P

Den tors 28 jan. 2021 kl 20:40 skrev Pär Svensson <parsvmail@gmail.com>:

Hej Staffan och stort tack. Skall korrigera snarast. Återkommer om jag behöver ytterligare info. /P

Den tors 28 jan. 2021 kl 20:36 skrev Staffan von Arbin <staffan.arbin@gmail.com>:

Hej Pär, mkt bra initiativ och bra jobbat! **Instämmer.**

Har snabbt kikat igenom de delar som rör svensk sportdykning och har lite rättelser, kompletteringar och funderingar, vilka jag listat nedan:

Victor Berge - Referera gärna till artikeln om Victor Bergemasken i Signallinan.

Bengt Börjeson - Obs att bilden visar Dennis Österlund, inte Bengt Börjeson! Expedition Röda havet genomfördes 1955, inte 1956. Film och bok kom 1956. Börjesson började dock dyka långt tidigare i GADK. Obs att Börjeson stavade sitt namn med ett "s". **Intressant och korrekt observation - Bengt Börjesons efternamn är nämligen felstavat i Curt Lindblads bok !** Curt Lindblad borde väl också nämnas i detta sammanhang, expeditionsledaren och författaren bakom boken om Expedition Röda havet. För mer info om Bengt B, se artikel/dödsruna i Signallinan. **Självklart ska också Curt Lindblad omnämnas. Han är inte bara författare till boken Expedition Röda Havet och var expeditionsledare, utan var även en av tre initiativtagare till Expedition Röda Havet. Förberedelserna till expeditionen, inte minst vad gäller test av utrustning, ägde rum dels i Borås, men framförallt i Renströmska Bad- och Tvättanstalten i Göteborg, även kallat "Ägget" som idag finns i form av Hagabadet. Ägget är att betrakta som "den svenska sportdykningens vagga" !**

Dennis Österlund - se ovan ang. Expedition Röda havet. Första dykarskolan i Sverige startade han i Grebbestad 1957, till Lysekil flyttade han verksamheten 1958. Samma år startade han Aqua-Sport. **Bör väl också påpekas att Aqua-Sport i Göteborg var landets första dykbutik.** Redan 1956 hade han arbetat på en av de tidigaste kommersiella sportdykarskolorna, på Elba. Se vidare min artikel i Signallinan. Österlund började även han dyka några år tidigare i GADK. **Bör väl också nämnas att GADK anses vara världens äldsta dykarklubb.**

Åke Follin - se ovan ang. Expedition Röda havet. **Åke Follin var den som konstruerade de luftapparater (med dubbelslansregulatorer) som användes under Expedition Röda Havet.** Uppgiften om Börjeson och syrgasapparaten är inte från min artikel som du refererar till.

SSDF - i min artikel i Signallinan från 2015 har du hela storyn om hur det började.

Elfström - Var ej med om att starta Aqua-Sport. Startade firman Dyksport med Volvo-kollegan Arnold Berggren 1958 (redan 1954 hade han dock startat Dykargruppen Poseidon, en dykarklubb). Denna firma gick 1959 samman med Dennis Österlunds firma Aqua-Sport. Firman startades alltså inte ihop med en "handfull ingenjörer och dykinstruktörer" som Poseidon själva anger. **Så vitt jag minns var Arnold Berggren aldrig delägare i Aqua-Sport. Dennis Ö var marknadsföraren och hade turen att träffa Ingvar som var ett tekniskt geni och slog sig samman med honom. När Göteborg fick Valhallabadet 1956 ville Dennis starta dykkurser där men detta skedde inte förrän vintern 1958-59 pga en**

motsträvig intendent. Inte heller sportdykarna, som då saknade organisation på västkusten fick tillträde till Valhallabadet. Mannen som lyckades få in både Aqua-Sport och oss sportdykare på badet hette Stig Danielsson och företrädde Handelsflottans Valfärdsråd. Stig hade rederierna bakom sig och därmed Göteborgs stad och det öppnade dörren för alla till Valhallabadet. Har Staffan annan information ?

Dessutom är det en myt att Poseidon var först med enslangsregulatorn, en myt som Poseidon själva bidragit till att sprida. Faktum är att redan 1952 lanserades enslangsregulatorn Porpoise i Australien. Andra firmor lanserade egna modeller under loppet av femtiotalet: Sea-bee, också Australien (1954), Rose Aviation, USA (1956) och La Spirotechnique (1958). Och redan 1948 hade ju faktiskt svenska AGA börjat saluföra en enslangsregulator som ju visserligen främst var anpassad för användning med helmask. **AGA:s regulator slog aldrig riktigt igenom bland sportdykarna. AGA:s enslangsregulator gick allmänt under namnet "handduschen", då den påminde om en sådan. Poseidons munstycksregulator Poseidon Junior och dess efterföljare var inte först i världen, men blev snabbt mycket populära i många länder och köptes även in av flera marina enheter.**

Sedan skriver du att Elfström efter några år började utveckla sina egna regulatorer. Det började han alltså med redan 1952 eller 1954, uppgifterna går isär här. De första modellerna Poseidon I och Poseidon II som kom mellan ca 1954 och 1956 var dubbelslansregulatorer. Dessa togs alltså fram innan han startade firma. De flesta av dessa regulatorer såldes till medlemmarna i Dykargruppen Poseidon. Tistrand kom in i bilden senare (se min dödsruna i Signallinan) och var inte med så tidigt som 1957.

Stig Insulån - tillsammans med Leif Jernås och Jan Hansson startade han 1963 AB Dykmateriel i Göteborg som var först i Sverige med att producera en balanserad andningsregulator (Poseidon var dock inte långt efter), Air-Matic. Detta bör uppmärksammas i kronologin. Stigs startade firman SI-Produkter efter att AB Dykmateriel gått i konkurs 1970 och fortsatte då utvecklingen av den prototyp till torrdräcksventil han hade tagit fram, i samverkan med norska Viking. **Bör väl även påpekas att Stigs torrdräcksventil blev en världsartikel och exporteras till många länder.**

Lasse Ljungqvist - han köpte runt 1971 rättigheterna till konkursade AB Dykmateriels regulator Air-Matic och återupptog produktionen. Senare, under 1970-, -80-, och -90-talen, förfinade och vidareutvecklade han regulatorn under det egna namnet Divex.

Interspiro - saknar den intressanta historien som ledde fram till utvecklingen av AGA:s dykapparat "järnsängen" 1948. AGA bör således dyka upp långt tidigare i den kronologiska sammanställningen. Historien om "järnsängen" finns väl beskriven i gamla nummer av Signallinan. **När Anders Billström började dyka i Dyktankhuset 1953 var det AGA:s "Järnsäng" man använde....**

Snorklingsleden i Kollevik?!?! Hör det alls hit?

Saknar: Car Hamilton och Gösta Fahlman och introduktionen av lättdykning i Sverige. **Ska väl vara Rolf Hamilton ? Det var Rolf Hamilton och Gösta Fahlman som tillsammans var på kurs i USA.**

Rolf blev därefter chef för röjdykningen i Sverige, medan Gösta Fahlman blev ubåtsofficer och senare chef för marinförvaltningens dykeri- och bärgningsdetalj. Gösta Fahlman har även

skrivit en handbok om sportdykning - "Att Dyka".

En allmän kommentar: du hänger upp kronologin huvudsakligen på personer, hade kanske varit bättre och mer logiskt att hänga upp den på händelser. Exempelvis är det lite svårt att förstå varför åren 1956 (vilket ju ska vara 1955 om hänvisningen är till Expedition Röda havet) får representera Börjeson, Österlund och Follin, och året 1958 Elfström.

En annan sak är webbreferenserna som ibland är lite tveksamma rent källkritiskt. Ofta finns betydligt mer vederhäftiga referenser i vår egen Signallinan som ju också finns digitalt.

Slutligen: hur är det med bildrättigheter egentligen? Att använda bilder utan tillåtelse kan bli dyrt för föreningen. Dessutom är det viktigt att bildupphovsmännen och -kvinnorna får den credit de förtjänar, dvs. fotografens/illustratörens namn bör anges där så är möjligt. **Följande gäller vid publicering av bild: En bild får aldrig publiceras utan tillstånd av den som har "upphovsrätten" till bilden (oftast fotografen eller tecknaren).**

Nyttjanderätten", dvs rätten att använda bilden, kan dock överlätas som t ex vid uppdragsfotografering eller lån från privat arkiv. En bild är s k "upphovsrättsskyddat material"

och all användning av en bild måste ha upphovsrättsinnehavarens tillstånd. Att en bild läggs ut på Facebook ändrar inte detta, men ska man lägga ut en bild på Facebook är det

en del man bör ha kunskap om.

Återigen, mycket bra jobbat! **Imponerande !**

Bästa hälsningar Staffan

Den tis 26 jan. 2021 kl 17:07 skrev <hans@ornhagen.se>:

Tack Pär

Skall försöka titta på detta i närtid. Finns en del som måste fixas till innan denna sprids. Alla som har möjlighet att bidra bör hjälpa till.

Hälsn

Hans Ö

26 januari 2021 13:48:28 +01:00, skrev Pär Svensson <parsvmail@gmail.com>:

/P